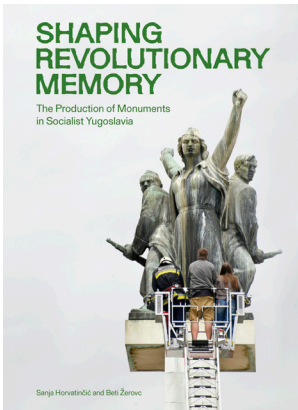

др Милан Радовановић, дипл. историчар
Београд

Друштвена историја у фокусу XLVIII

Horvatinčić, Sonja; Žerovc, Beti, *Shaping revolutionary memory: The production of monuments in socialist Yugoslavia*, Igor Zabel Association for Culture and Theory; Archive Books, Ljubljana; Berlin 2023, 421 p.

Судбина споменика посвећених антифашистичкој борби и социјалистичкој револуцији, подигнутих у Југославији између 1945. и 1991. године, комплексна је колико и контекст у коме су настали, у коме су реевалуирани, реинтерпретирани и, коначно, у великој мери занемарени и уништени. Распад државе условио је замену доминантног наратива братства – јединства, утемељеног на заједничкој традицији победе у Другом светском рату, национализмом у његовим локалним варијантама. Споменици су подсећали на прошлост која не одговара потребама садашњег тренутка. Са друге стране, њихова визуелна спектакуларност и уметничка вредност донела им је глобалну славу. Мада су сами споменици већ дуже време предмет проучавања истраживача различитих профила, комплексност контекста у коме су настали умногоме је измакла њиховој пажњи. Соња Хорватинчић, истраживач – сарадник Института за историју уметности у Загребу и Бети Жеровц, ванредни професор Филозофског факултета у Љубљани, уреднице су овог зборника у коме је сакупљено укупно дванаест радова. Аутори прилога баве се меморијалним праксама и комеморативном традицијом које су условиле развој специфичне споменичке културе у социјализму; наручиоцима споменика и факторима који су дефинисали основне

одлике споменичке културе; ауторима споменика и околностима које су одредиле њихов приступ изради споменика; местом југословенске споменичке културе у међународним оквирима; меморијалном праксом која се развила око ових споменика, те односом према југословенској споменичкој култури у земљама наследницама.

Amlinger, Carolin, *Gekränkte Freiheit: Aspekte des libertären Autoritarismus*, Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn 2023, 478 S.

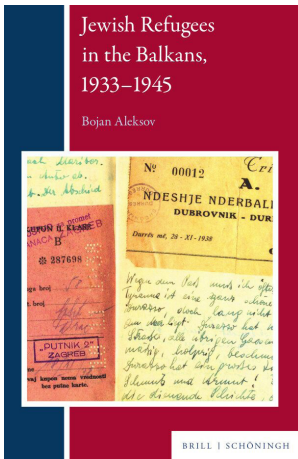
Савремено доба донело је феномен индивидуализације до потпуне фрагментације друштва. Либерални ауторитаризам, како овај феномен називају Каролин Амлингер, научни сарадник Одељења језика и књижевности (Departement Sprach – und Literaturwissenschaft) и Оливер Нахтвеј, професор структурне анализе у социологији, обоје са Универзитета у Базелу (Universität Basel), дугорочна је последица порицања постојања заједничке стварности какво се први пут појавило у позној модерни. Његови су представници на почетку 20. века заузели своје место у политичком дискурсу и апсолутно одбрацују идеале који су јавношћу доминирали у прошлости, као и државну контролу у било ком облику. Последица је варијанта слободе говора која је ослобођена оквира друштвено – прихватљивог понашања и друштвене солидарности, а у оквирима у којима свако има право да, без узимања у обзир потенцијалних последица, изрази своје мишљење о било ком питању. Монографију, поред увода и закључка, чини осам поглавља. Аутори размере и обим феномена ауторитарног либерализма читаоцу представљају кроз низ студија случаја, осветљавајући факторе који су довели до једне од свакако најконсеквентнијих трансформација савременог друштва.

Lyubomir Pozharliev

The Road to SocialismTransport Infrastructure in Socialist Bulgaria
and Yugoslavia (1945-1989)

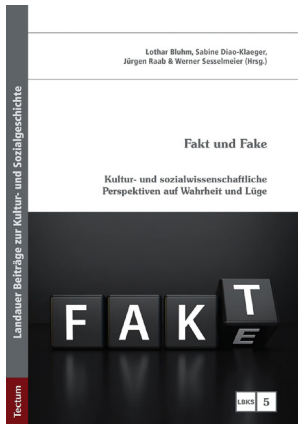
Pozharliev, Lyubomir, *The road to socialism: transport infrastructure in socialist Bulgaria and Yugoslavia (1945-1989)*, V&R unipress, Göttingen 2023, 325 p.

Монографија Љубомира Пожарлиева, истраживача – сарадника Лајбниц института за регионалну географију у Лајпцигу (Leibniz – Institut für Länderkunde), представља прву свеобухватну компаративну студију развоја транспортне инфраструктуре у две социјалистичке земље. Аутор паралелно разматра изградњу путева у Југославији и Бугарској, између 1945. и 1989. године, поредећи специфичности друштвено – политичког развоја две државе и начин на који су се одразиле на планирање и реализацију ових великих грађевинских пројеката. При томе изградњу путева анализира као парадигму дугорочних циљева два режима. Поред увода и закључка, монографију чини укупно девет поглавља посвећених функцији транспортне инфраструктуре у изградњи социјалистичког друштва; историјском контексту социјализма у Бугарској и Југославији, те происходећем методолошком оквиру истраживања; великим инфраструктурним пројектима као парадигми реализације политике стварања „новог човека“ у социјализму; дискурсу који је пратио изградњу путева; еволуцији путне инфраструктуре у Бугарској; изградњи путева као симболичном чину интеграције југословенских народа и република; улози путева у промени односа центра и периферије; путевима као носиоцима идентитетске политике и специфичном значају путева у две државе у контексту хладноратовске поделе света.

Aleksov, Bojan, *Jewish refugees in the Balkans, 1933-1945*, Ferdinand Schoningh Wilhelm Fink &, Paderborn 2023, 389 p.

У тренутку доласка националсоцијалиста на власт, Балкан постаје једно од главних транзитних подручја за десетине хиљада јеврејских избеглица у бекству од репресивних мера које су спровођене најпре у самој Немачкој, а затим и на свим територијама које су се нашле под њеном контролом. Бекство јеврејских избеглица преко југословенске територије трајало је све док са румунске границе није враћен такозвани „Кладово транспорт“. Бојан Алексов, ванредни професор историје Југоисточне Европе, у Школи славистике и Источноевропских студија, Универзитета у Лондону (University College London School of Slavonic and East European Studies), у овој монографији нуди компаративни преглед различитих путева којима су јеврејске избеглице на Балкану кретале, у потрази за спасом од застрашујуће реалности „коначног решења“. Надовезујући се на већ постојеће публикације, аутор се ослања на стотине личних сећања преживелих, настојећи да створи комплетнију и комплекснију слику судбине ове јединствене заједнице. При томе у обзир узима културни и политички контекст појединачних балканских земаља, реакцију локалног становништва и интеракцију јеврејских избеглица са обичним људима, али и шири контекст улоге италијанског окупатора и НОБ у спасавању јеврејских избеглица. Монографију чине, уз увод и закључак, укупно осам поглавља.

Bluhm, Lothar; Diao-Klaeger, Sabine (Hrsg.); *Fakt und Fake: Kultur- und sozialwissenschaftliche Perspektiven auf Wahrheit und Lüge*, Tectum Verlag, Baden-Baden 2023, 203 S.

Сучељавање мишљења утемељених на чињеницама у савременом је свету заменило сучељавање чињеница утемељених на мишљењима. Лишавањем чињеница неприкосновености, разлика између истине и лажи постала је потпуно произвољна. Аутори осам радова, колико је сакупљено у овом зборнику, флексибилном односу истине и лажи у савременом друштву прилазе из перспективе различитих области, настојећи да импликације релативизације ова два појма сместе у одговарајући контекст. При томе се баве улогом коју лаж игра у политици, литератури и дигиталном простору, као и дугорочним импликацијама њеног присуства у сва три окружења.

